

композиторів-піснярів у русло творчого опанування європейської гармонії та поліфонії. Однак, опанування європейської гармонічної системи не повинно призвести до втрати відчуття національної музичної мови, відмови від її національно-ладової побудови, до нівелювання музичного мислення та музичної мови китайських композиторів.

Отже, у висновках слід зазначити, що китайська вокально-хорова школа, знаходячись у постійному контакті з проблемами сучасності, стала об'єктивним явищем і реальністю культурно-художнього розвитку Китаю. Музично-художня діяльність китайської вокально-хорової школи, у якій під впливом національних ідей сформувалися її змістовні константи, стала допоміжною силою для розкриття культурних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються зараз в країні. Основними ознаками китайської вокально-хорової школи є зміцнені засоби уособлення наступності та спадковості професійних й музично-естетичних установок діяльності у сфері вокально-хорового мистецтва. Особливості розвитку національної вокально-хорової школи, її великого теоретичного потенціалу, дозволили простежити визначені культурологічні ознаки розвитку китайської національної культури.

Література

1. Алексеев В.М. В старом Китае. – М.: Музыка, 1958.
2. Василенко О.В. Музыкальные культуры мира. – М.: Изд-во Рос. университета дружбы народов, 2001.
3. Васильев Б.А. Китайский классический театр // Восточный театр. – Л., 1929. – С. 5 - 19.
4. Виноградова Е. Памятники мировой эстетической мысли // История эстетики. – Т. 1. — М., 1962. – С. 3 - 97.
5. Виноградов В.С. Музыка в КНР. – М.: Сов. композитор, 1959.
6. Михайлов М. Музыка Китая. – М., 1961.
7. Чулаки М. В новом Китае. – М.: ГМИ, 1954.

ВІКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Любар Р.О.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті висвітлюються проблеми вікових особливостей розвитку дітей шестирічного віку. Подано фізичні та психічні характеристики першокласників, розглядаються прийоми навчання співу застосовані на уроках музики в початковій школі.

Ключові слова. вікові особливості розвитку, фізичні та психічні характеристики, музичні здібності, прийоми навчання співу.

Анотація. Любар Р.А. Возрастная характеристика готовности первоклассников к музыкальному воспитанию в начальной школе. В статье освещаются проблемы возрастных особенностей развития детей шестилетнего возраста. Подаются физические и психические характеристики первоклассников, рассматриваются приемы обучения пению шестилеток на уроках музыки в начальной школе.

Ключевые слова. возрастные особенности развития, физические и психические характеристики, музыкальные способности, приемы обучения пению.

Annotation. Lyubar R.O. Age characteristics of first formers' readiness to musical upbringing at Primary school. The issues of age peculiarities of the development of six year old children are brought up in the article. The physical and mental peculiarities are analyzed, the teaching techniques for singing of six year old students at Music lessons at Primary school.

Key words. age-related peculiarities, physical and mental characteristics, musical abilities, teaching techniques for singing.

Постановка проблеми. Вхідження України в світовий освітній простір зумовлює приведення вітчизняних освітніх стандартів, зокрема щодо тривалості здобуття загальної середньої освіти, у відповідність з нормами світового співтовариства. Початкова школа є чотирирічною. До неї вступають діти, яким до першого вересня виповнилося шість років, і які за результатами медичного і психічного обстежень не мають протипоказань для систематичного шкільного навчання. Початкова школа, зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, повинна забезпечити подальше становлення особистості дитини, її інтелектуальний, фізичний та соціальний розвиток.

На жаль, сьогодні школи недостатньо підготовлені для роботи з дітьми шестирічного віку. Не відповідають вимогам умови навчання, режим дня шестиліток. Недостатньо уважно ставляться педагоги й до вікових особливостей фізичного та психічного розвитку першокласників, без врахування яких неможливе цілеспрямоване, якісне навчання. Більшої уваги до вікових особливостей школярів потребує музичне виховання, зокрема навчання співу.

Аналіз досліджень та публікацій. Змістовну характеристику молодших школярів зазначено в працях Т. Косми, Г. Костюка, Н. Лейтеса, Г. Люблинської, О. Савченко, О. Скрипченка та ін.

До проблеми організації музичного виховання в початковій школі зверталися методисти з музики: О. Апраксина, О. Ветлугіна, Н. Грозденська, Л. Дмитрієва, В. Єлагіна, Д. Кабалецький, С. Орлова, Г. Падалка, К. Печерська.

О. Ростовський, О. Рудницька, Л. Хлебнікова, Г. Шацька.

Метою роботи є висвітлення фізичних і психічних особливостей розвитку шестирічних дітей з метою покращення засвоєння музичних знань першокласниками, розвитку їх вокальних умінь і навичок на уроках музики в початковій школі.

Отримані результати. У молодшому шкільному віці триває функціональний розвиток нервової і серцево-судинної систем, органів дихання, шлункового тракту тощо. Кістково-сполучний апарат молодших школярів відзначається гнучкістю, оскільки в їхніх кістках ще багато хрящів. Дещо змінюється м'язова система. Так, уже у першокласників маса м'язів становить близько 25% маси тіла. Збільшення її супроводжується зростанням сили дітей, що підвищує здатність організму до порівняно тривалої діяльності, сприяє вдосконаленню координації рухів й володіння тілом. Проте, дрібні м'язи кисті у першокласників розвиваються ще повільно.

Діти в цьому віці дихають частіше, ніж дорослі. Частота серцевих скорочень у молодшого школяра сталіша, ніж у дошкільника, але дуже змінюється під впливом рухів, позитивних і негативних емоцій [3, 81].

Вага мозку першокласника наближається до ваги мозку дорослої людини. Особливо збільшуються у вазі лобні частини, пов'язані з діяльністю другої сигнальної системи. Однак внутрішня структура мозку, його аналітико-синтетична діяльність ще далеко не довершені, хоч значно досконаліші, ніж у дошкільників.

Процеси гальмування у молодших учнів переважають над процесами збудження частіше, ніж у дошкільників, що створює важливі фізіологічні передумови для формування таких вольових якостей, як: здатність коритися вимогам, виявляти самостійність, утримуватися від небажаних вчинків, контролювати себе. У шестирічних учнів рухливішими, порівняно з дошкільнятами, стають нервові процеси, завдяки чому діти можуть швидко змінювати поведінку відповідно до обставин, легше звикають до незнайомих людей, нових видів діяльності [3,82].

З розвитком сенсорики у дитини з'являється можливість оволодіння естетичними цінностями в природі та суспільстві. Знайомлячись з творами мистецтва, кожна дитина, так чи інакше, сприймає їх, але коли засвоєння відбувається стихійно, воно часто-густо виявляється поверховим, неповноцінним. Відповідно, краще, щоб процес розвитку сенсорних здібностей відбувався цілеспрямовано.

В шість років починається більш інтенсивне формування словесно-логічного мислення, яке пов'язане з використанням і перетворенням понять. Дитина вже в змозі оволодіти на елементарному рівні такими прийомами логічного мислення, як: порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація і змістовне співвіднесення, формування яких повинно здійснюватись з опорою на наочний конкретний матеріал з участю наочно-образного мислення [1, 67-69].

У шестиліток, як зазначають психологи, потрібно розвивати всі види пам'яті: образну й словесно-логічну, короткочасну, дострокову й оперативну. Але головний акцент слід робити на розвитку довільності процесів запам'ятовування й відтворення, оскільки розвиток їх, як і довідних форм психіки взагалі, є одним з найважливіших моментів у навчанні [2, 173-180].

У розвитку уяви дитини важливу роль відіграє зовнішня опора. У шестиліток вже немає настільки тісної залежності гри від ігрового матеріалу. Їх уява може спиратися й на такі предмети, які зовсім не схожі на ті, що замінюються. Відбувається інтеріоризація – перехід від ігрової дії з предметом, якого в дійсності немає, до уявлення дій з ним.

Основними показниками творчих здібностей є гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість. Для дитини головною діяльністю, в якій виявляється її творчість, є гра. Як показують дослідники психологів, гра в значній мірі стимулює розвиток творчих здібностей. В самій природі дитячих ігор закладено здатність розвитку гнучкості та оригінальності мислення, конкретизування й розвиток власних задумів.

Ще одна, виключно важлива особливість ігрової діяльності – внутрішній характер її мотивації. Тому потрібно використовувати цю природну потребу

для поступового залучення дітей до більш складних форм творчої активності.

Діти шести років вже володіють великими можливостями в регуляції своєї поведінки. Але дії самоконтролю у першокласників потребують спеціального формування.

Це період й надзвичайно інтенсивного розвитку мови. В шість років формується і така форма мови, як пояснювальна (роздуми, пояснення, констатація). З'являється новий тип уваги – довільна увага, а також новий тип уваги – довільна увага.

В шість років покращується гострота зору дітей, гострота тонального слуху, звуковисотна розрізнявальна здатність. Істотно вдосконалюється тактильна чутливість. Оціночні судження дітей шестирічного віку ще є примітивними, але все ж вони засвідчують зародження вміння не тільки відчувати гарне, але й оцінювати його. В цей період зароджується такий вид здібностей, як здібність до художньо-театральної діяльності.

До шести років розвиваються і спеціальні здібності, наприклад, музичні. Але буває й так, що у деяких шестирічних учнів музичні здібності ще не виявляються. Досліди показали, що хід розвитку музичних здібностей є дуже індивідуальним, слабкий розвиток однієї з них може гальмувати прояв інших. Виявлення ж цього гальмування допомагає розвитку інших здібностей.

Діти цього віку достатньо вільно викладають свої думки щодо змісту пісні, дають оцінку своєму співу й співу товаришів. Інтенсивно розвивається їх музичне сприйняття, воно стає цілеспрямованим. Діти можуть самостійно визначати характер музики, зміни динаміки, темпу, напрямок руху мелодії, пониження і підвищення звуків, вільно виявляють звуки по висоті й тривалості; у них укріплюється, стає більш стійкою вокально-слухова координація.

В роботі зі співу з дітьми цього віку необхідно враховувати не тільки психічні, але й фізичні особливості розвитку дитини. Голосові м'язи у дітей ще не зовсім сформовані, співоче звукоутворення відбувається за рахунок натягнення країв зв'язок, тому напружений спів потрібно виключити. Крикливість викривляє тембр голосу, негативно впливає й на виразність

виконання. Необхідно вчити дітей співати вільно, природним, світлим звуком, і тільки в цьому випадку в них будуть розвиватися правильні вокальні дані, в голосі з'явиться наспівність, він стане гучним і дзвінким.

Величезну роль у звукоутворенні відіграє співацьке дихання. У дітей цього віку збільшується об'єм легенів, дихання стає більш глибоким – це дозволяє вчителю використовувати в роботі пісні з більш довгими музичними фразами. У дітей розширюється діапазон. Більшість можуть правильно інтонувати мелодію в межах ре-сі, а систематична робота дозволяє розширити діапазон усіх дітей (до-ре2).

В роботі з шестилітками велика увага приділяється розспівуванню, тобто розучуванню вправ, які сприяють розвитку звуковисотного слуху, формуванню чистоти інтонування та розширенню діапазону голосу. Адже тембр голосу у дітей дуже нерівний, особливо це виявляється у співі різних голосних. Систематичне використання уривків пісень допомагає вирівняти звучання голосу, досягти природного легкого співу. Особливо важливо, щоб кожна така вправа мала цікавий зміст або ігровий момент, могла зацікавити, адже саме інтерес допомагає дітям зрозуміти виразні особливості пісні.

Досягненню чистоти інтонування, розвитку музичного слуху допомагає спів по музичним фразам (ланцюгом). Крім цього, цей прийом дає можливість за дуже короткий час перевірити рівень музичного та співацького розвитку великої кількості дітей, виявити, хто співає правильно, а хто – ні. Цей прийом гарний ще й тим, що активізує всіх дітей, змушує їх слідувати за співом свого товариша, щоб зуміти своєчасно і точно продовжити пісню. Спів ланцюгом закріплює навички правильного дихання у дітей. В цей період варто формувати навички співу без супроводу, що сприяє формуванню у дітей більш стійкого ладотонального слуху. Характерним в цій роботі є наступний прийом: учитель грає музичний вступ, діти починають співати (без супроводу), якщо помиляються, нечисто інтонують, учитель підтримує їх голосом, а в кінці грає останню фразу пісні, перевіряючи точність попадання в тональність. Така робота привчає дітей слухати себе, своїх товаришів, оцінювати якість

виконання, у них розвиваються стійкі навички правильного, точного інтонування в самостійній музичній діяльності [4, 4-5].

Значне місце на уроках музики для шестирічних учнів займають музично-дидактичні ігри та вправи. Вони змушують дітей думати, вирішувати, ставлять їх у пошукову ситуацію, розвивають музичні здібності, допомагають більш вдало засвоювати співочі уміння і навички. Музично-дидактичні ігри частіше всього використовують перед розучуванням нової пісні.

Висновки. Перехід до навчання дітей у перших класах із шести років ставить перед учителями якісно нові завдання. Рік, на який збільшено навчання у початкових класах, має бути максимально використаний для поліпшення фізичного розвитку дітей, організації занять музикою, пізнання навколишньої дійсності. Учитель має досконало знати вікові особливості першокласників, враховувати те, що шестирічні діти можуть успішно навчатися, якщо процес їхнього навчання буде будуватися нетрадиційно, з урахуванням особливостей даного віку.

Подальший напрямок дослідження. Актуальність і важливість музичного виховання шестирічних дітей зумовлюють подальше дослідження цієї проблеми, зокрема вивчення дидактичних особливостей уроків музики в першому класі, а саме: динамічність уроку, чіткий розподіл часу, взаємозв'язок навчальної діяльності з ігровою, опора розумових дій на практичні, поступовий перехід до самостійної роботи.

Література

1. Комиссарова Л.Н., Костина Э.П. *Наглядные средства в музыкальном воспитании младших школьников.* – М.: Просвещение, 1986. – 144 с.
2. Крутецкий В.К. *Психология.* – К.: Либідь, 1978. – 283 с.
3. Савченко О.Я. *Дидактика начатковой школы: Підручник для студентів педагогічних факультетів* – К.: Абрис, 1997. – 416 с. (Трансформація гуманітарної освіти в Україні)
4. *Учите детей петь: Песни и упражнения для развития голоса у детей 6-7 лет:* Кн. Для воспитателя и муз. руководителя дет.сада / Сост. Г. М. Орлова, С. И. Бекина. – М.: Просвещение, 1988. – 143 с.